

INFORMACIJA

**o kretanju makroekonomskih pokazatelja
za januar/siječanj - septembar/rujan 2017. godine**

Sarajevo, novembar/studeni 2017. godine

Sadržaj

Uvod.....	3
1. Realni i vanjski sektor.....	5
1.1. Kretanje industrijske proizvodnje i vanjskotrgovinske razmjene.....	5
1.2. Tržište rada.....	8
2. Javne finansije.....	10
2.1. Indirektni porezi u BiH.....	10
2.2. Prihodi od direktnih poreza, doprinosa i neporeskih prihoda u BiH.....	12
2.3. Servis vanjskog duga.....	13
3. Cijene, monetarni i finansijski sektor.....	13
3.1. Cijene.....	13
3.2. Monetarni sektor.....	14
3.3. Bankarski sektor.....	16
3.4. Berze u BiH.....	17
4. Strane direktne investicije.....	20

Uvod

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na 79. sjednici održanoj 05.03.2009. godine razmotrilo i usvojilo Prijedlog mjera iz nadležnosti Vijeća ministara BiH za ublažavanje uticaja globalne ekonomske krize na privredu BiH. Direkcija za ekonomsko planiranje je zadužena da u vezi sa navedenim prati kretanje makroekonomskih pokazatelja i da izvještaj o kretanju mjesecno dostavlja Vijeću ministara.

Direkcija je zadužena da „Informaciju“ dostavlja mjesecno Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine u svrhu praćenja uticaja svjetske ekonomske krize na ekonomiju BiH.

„Informacija“ obuhvata kretanje glavnih makroekonomskih pokazatelja u BiH za navedeni period. Detaljna pojašnjenja svih oblasti koje su obuhvaćene u ovom dokumentu se mogu naći u Ekonomskim trendovima BiH koje publikuje Direkcija, kvartalno - četiri puta godišnje, te redovno dostavlja Vijeću ministara i Parlamentu BiH.

* * *

Posljednji raspoloživi podaci relevantnih statističkih institucija ukazuju da je u zemljama EU tokom trećeg kvartala 2017. godine došlo do dodatnog intenziviranja ekonomske aktivnosti u odnosu na početak godine.

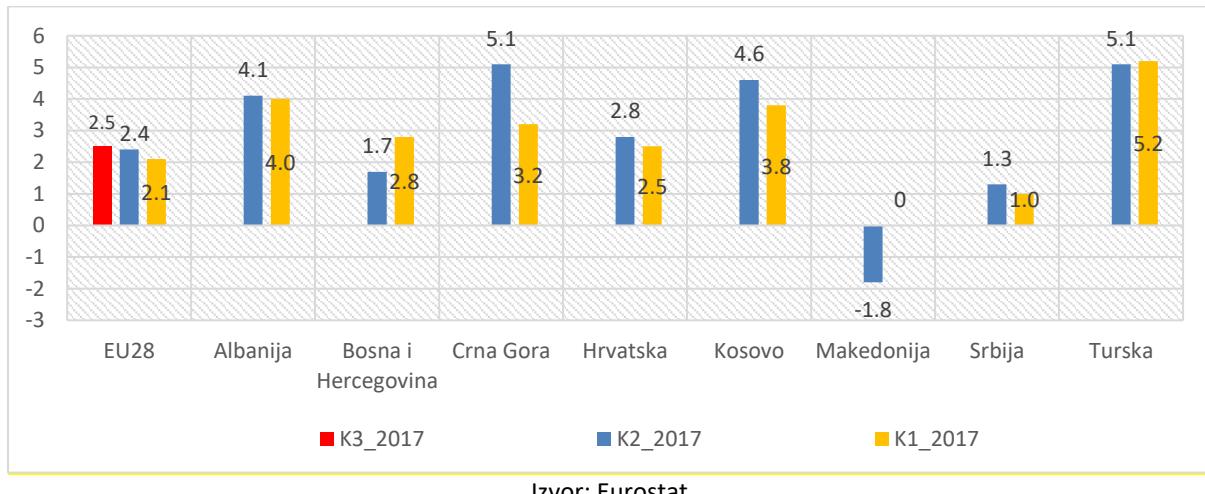
Naime, prema preliminarnim podacima Eurostata u EU28 u trećem kvartalu u odnosu na prethodni kvartal zabilježen je ekonomski rast od 0,6%, dok je registrirana stopa rasta BDP-a u odnosu na isti kvartal prethodne godine iznosila 2,5%.¹ Ova dešavanja u širem međunarodnom ekonomskom okruženju imala su pozitivne implikacije na sve zemlje u regionu što potvrđuje poboljšanje većine makroekonomskih indikatora. Unatoč određenim izazovima kao što su nepovoljne vremenske prilike i nizak nivo javnih investicija, ekonomsku sliku regionala karakterisali su povećanje BDP-a i zaposlenosti oko 2% odnosno 3%, porast proizvodnje u prerađivačkoj industriji, umjereni kreditni rast i nizak nivo inflacije. Uvidom u strukturu ostvarenog ekonomskega rasta vidljiv je pozitivan doprinos investicija i privatne potrošnje, međutim ključni generator rasta predstavlja je snažan izvozni rast koji je ostvaren zahvaljujući izvoznoj tražnji i povoljnim cjenovnim kretanjima.²

Kvartalni pregled kretanja BDP-a u 2017. godini po zemljama prikazan je na grafikonu ispod:

¹ Eurostat, newsrelease 165/2017, 31 October 2017.

² EC, EU candidate countries & potential candidates economic quarterly, 3. October 2017.

Grafikon 1: Pregled kretanja rasta BDP-a u 2017. godini po zemljama i po kvartalima (g/g)

Izvor: Eurostat

Na osnovu raspoloživih kratkoročnih indikatora ekonomskih dešavanja u Bosni i Hercegovini može se zaključiti da su ista u skladu sa trendovima koji su prisutni u regionu i širem ekonomskom okruženju. Po svemu sudeći trend intenziviranja ekonomске aktivnosti tokom trećeg kvartala prisutan je i u Bosni Hercegovini, što je i logično obzirom da vanjsko okruženje predstavlja jednu od glavnih determinanti ekonomskih dešavanja u Bosni i Hercegovini. Ovo se ponajviše odnosi na robni izvoz i izvozno orijentirane grane prerađivačke industrije. Tako BiH zahvaljujući pojačanoj izvoznoj tražnji i povećanju cijena pojedinih izvoznih proizvoda tokom cijele godine bilježi dvocifreni rast robног izvoza (devetomjesečni rast robног izvoza 17,9%) i povećanje proizvodnje u okviru prerađivačke industrije (devetomjesečni porast proizvodnje 4,5%).

Posmatrano na nivou trećeg kvartala nominalni rast robног izvoza dodatno je uvećan i iznosio je 22,8% u odnosu na isti kvartal prethodne godine, dok je porast proizvodnje u okviru prerađivačke industrije u istom vremenskom periodu iznosio 8,9%. Ovaj momentum pozitivno se odrazio na povećanje ukupne zaposlenosti od 2,4% pri čemu je najveći broj zaposlenih lica registriran u okviru prerađivačke industrije. Ovo intenziviranje ukupne ekonomске aktivnosti u zemlji neminovno je rezultiralo povećanjem bh. robног uvoza od 12,6% i robнog deficit-a od 5,3% u nominalnom smislu.

Međutim, imajući u vidu prisustvo cjenovnog efekta i vjerovatnoću da je trgovinski deficit blago smanjen u realnom smislu³, te povećanje izvoza usluga i pozitivan trend priliva iz inostranstva može se zaključiti da je vanjski sektor bio ključni generator ekonomskog rasta. S druge strane, povećan broj zaposlenih, porast kredita stanovništvu od 6,8% i povećanje neto poreskih prihoda od 5,7% ukazuju i na vjerovatni rast privatne potrošnje. Što se tiče investicija, čini se da iste još uvijek stagniraju obzirom na nizak nivo javnih investicija, odsustvo javnih radova i slabe rezultate u sektoru građevinarstva.

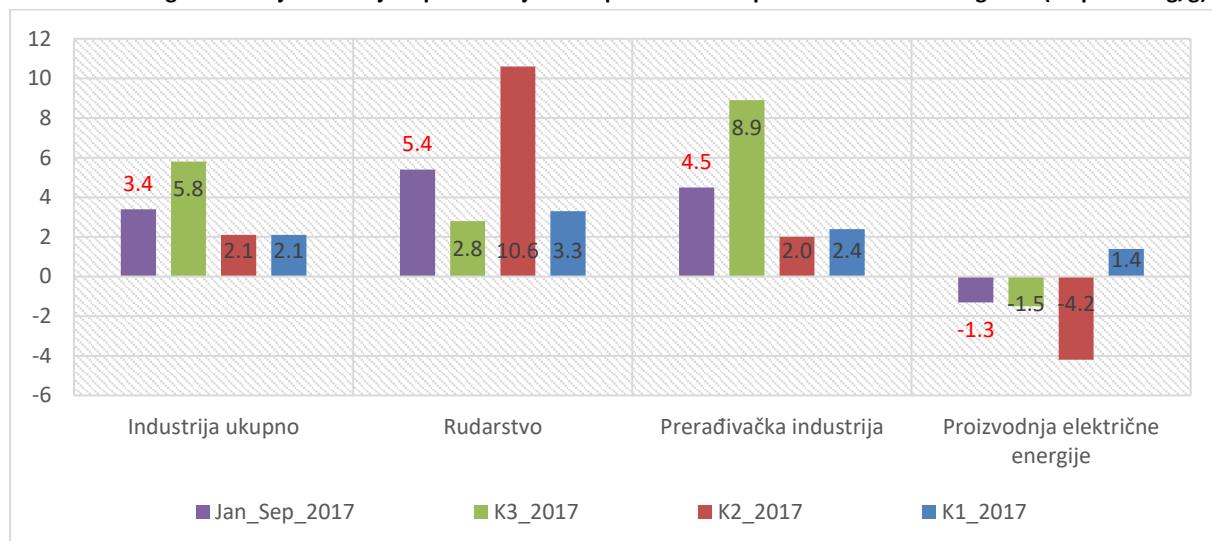
³ U vrijeme izrade ove publikacije indeksi uvozne i izvozne cijene za treći kvartal 2017. godine nisu bili dostupni, samim tim nije bilo moguće izvršiti precizno deflacionisanje izvoza i uvoza roba kako bi se precizno utvrdio vanjskotrgovinski robni deficit u realnom smislu.

1. Realni i vanjski sektor

1.1 Industrijska proizvodnja i vanjskotrgovinska robna razmjena

U trećem kvartalu 2017. godine u Bosni i Hercegovini je došlo do dodatnog intenziviranja industrijske proizvodnje u odnosu na početak godine. Tako je prema raspoloživim podacima BHAS-a registrirani rast fizičkog obima obima proizvodnje u K3 u odnosu na isti period prethodne godine iznosio 5,8%, što je dvostruko viša stopa rasta u odnosu prvo polugodište kada je isti iznosio 2,1%. Posmtrano na nivou perioda januar-septembar 2017. godine ukupni rast industrijske proizvodnje u BiH iznosio je 3,4%⁴ i istovremeno je bio praćen povećanjem broja zaposlenih.

Grafikon 2: Pregled kretanja industrijske proizvodnje u BiH po sektorima i po kvartalima u 2017. godini (stopa rasta g/g)

Izvor: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine

Posmatra li se struktura ostvarenog rasta industrijske proizvodnje vidljivo je da je najznačajniji rast ostvaren u okviru prerađivačke industrije koja procentualno ima najveću zastupljenost i najviši stepen izvozne orientacije. Doprinos prerađivačke industrije naročito je bio vidljiv tokom trećeg kvartala kada je registrirano povećanje proizvodnje od 8,9%, tako da je povećanje proizvodnje u okviru prerađivačke industrije na nivou perioda januar-septembar 2017. godine iznosilo 4,5%. Viši nivo izvozne tražnje i povećanje cijena pojedinih izvoznih proizvoda bili su ključni razlozi da su najviše stope rasta zabilježene u okviru izvozno orijentisanih grana kao što su: proizvodnja tekstila 19,1%, hemijskih proizvoda 14,1%, mašina i uređaja 14%, električne opreme 11,5%, gotovih metalnih proizvoda i baznih metala od 11,1%, odnoso 3,4%. S druge strane, najznačajnija smanjenja su zabilježena u okviru proizvodnje namještaja 18,4% i građevinskog materijala 15,3%. Pored prerađivačke industrije pozitivan doprinos rastu industrijske proizvodnje ostvaren je i u sektoru rudarstva u okviru kojeg je u periodu januar- septembar 2017. godine došlo do povećanja proizvodnje od 5,4%. Ovo povećanje proizvodnje u okviru sektora rudarstvo ostvareno je zahvaljujući povećanju proizvodnje u okviru rudnika uglja i lignita od 7,1%, dok je nivo proizvodnje u okviru ostalih rudnika odprilike na nivou prošlogodišnjeg.

S druge strane, sektor za proizvodnju električne energije od početka godine bilježi nešto slabije poslovne rezultate što je uglavnom posljedica nepovoljnih hidrometeoroloških prilika. Naime, tokom posmatranog perioda ukupna proizvodnja električne energije u Bosni i Hercegovini smanjena je za

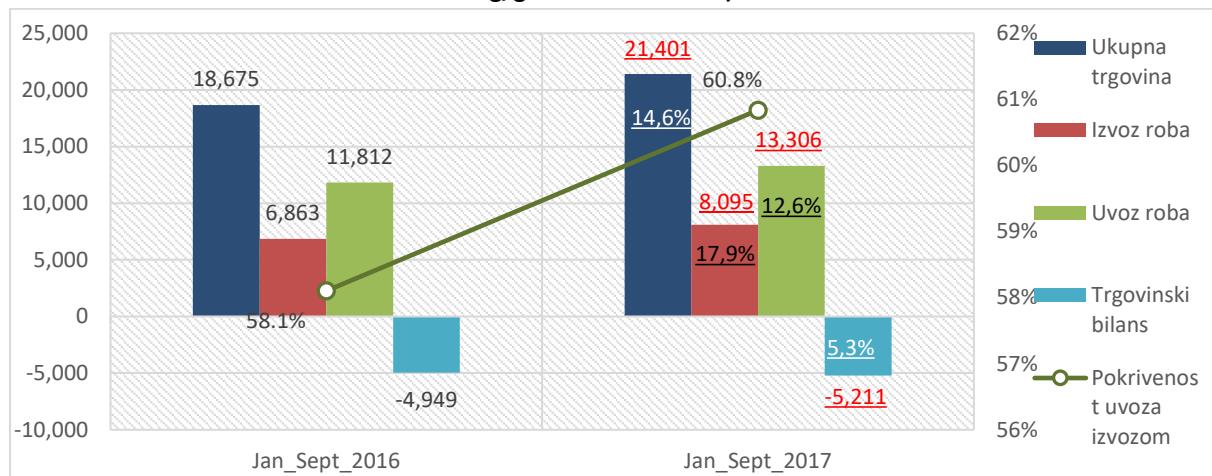
⁴ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje "Indeks obima industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini za septembar 2017. godine", 20.10.2017.

1,3%, što je posljedica pada proizvodnje u hidroelektranama od preko 30%, dok je proizvodnja u okviru termoelektrana uvećana za oko 8%.

Vanjskotrgovinska robna razmjena u BiH

Od početka 2017. godine u Bosni i Hercegovini je primjetan trend rasta ekonomske aktivnosti što se posebno jasno vidi prilikom analize pokazatelja vanjskotrgovinske robne razmjene sa svijetom. Povoljna ekonomska kretanja u okruženju, povećanje cijena i tražnje za pojedinim bh. izvoznim proizvodima i općenito viši nivo ekonomske aktivnosti u zemlji rezultirali su prilično visokim stopama rasta vanjskotrgovinskih indikatora. Tako je Bosna i Hercegovina tokom posmatranog perioda zabilježila dvocifreni rast ukupne robne razmjene, izvoza i uvoza roba, povećanje vanjskotrgovinskog deficit (u nominalnom smislu), dok je pokrivenost uvoza izvozom poboljšana. Međutim, potrebno je također imati u vidu da je tokom posmatranog period došlo do povećanja izvoznih i uvoznih cijena proizvoda, tako da su realna povećanja ovih indikatora nešto niža od nominalnih. Prema raspoloživim podacima BHAS-a ovaj uzlazni trend u bh. vanjskotrgovinskoj robnoj razmjeni dodatno je intenziviran tokom trećeg kvartala 2017. godine.

Grafikon 3: Pregled kretanja bh. vanjskotrgovinske robne za period januar-septembar 2017. god (stope rasta g/g i nominalni iznosi)

Izvor: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine

U prvih 9 mjeseci 2017. godine Bosna i Hercegovina je ostvarila vrijednost izvoza roba od 8,095 milijardi KM što predstavlja nominalno povećanje od 17,9% u odnosu na isti period prethodne godine.⁵ Posmatrano po kvartalima registrirane stope rasta izvoza roba u odnosu na isti period su iznosile K1: 17,4%, K2: 13,7% i K3: 22,8%. Iako su ovi izvozni rezultati dosta impresivni posebno u trećem kvartalu kada je ostvaren ozvozni rast od preko 20%, vrijedi istaći da ovi pokazatelji sadrže određeni cijenovi efekt uslijed povećanja cijena pojedinih proizvoda na izvoznim tržištima. Prema podacima Svjetske Banke tokom posmatranog perioda najznačajnija povećanja cijena na svjetskim tržištima zabilježena su u okviru energenata 26,2% (sirova nafta 24,8%, prirodni gas 22,7%), metala 25,8% (aluminijum 22,5%, željezna ruda 35,6%).⁶ Posmatrano po proizvodima najznačajnija povećanja a samim tim doprinosi rastu izvoza registrirani su u okviru izvoza električne energije 60% (1,8 p.p)⁷, aluminijuma 36,5% (1,8 p.p), sekundarnih sirovina 53% (0,9 p.p), anorganskih hemijskih proizvoda 20,1% (0,8 p.p) i koksa gdje je izvoz udvostručen a doprinos rastu je iznosio (1,2 p.p). Posmatrano po

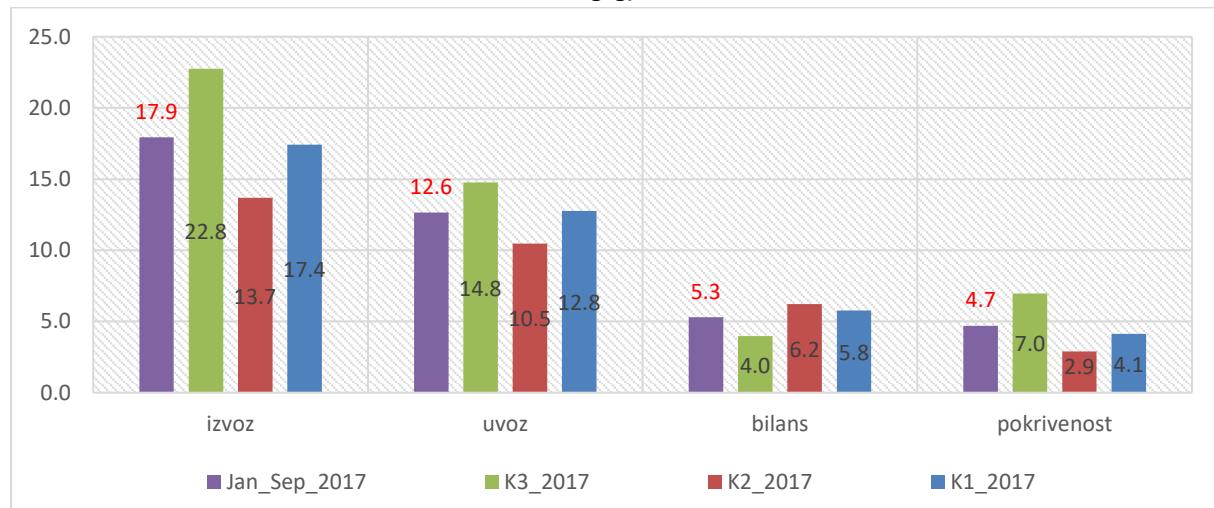
⁵Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje "Statistika robne razmjene sa inostranstvom septembar 2017. godine", 20.08.2017. godine.

⁶ World Bank Commodity Price Data, (monthly series are available only in nominal US dollars), November 02, 2017

⁷ Prilikom interpretacije podataka o povećanju izvoza električne energije potrebna je opreznost, obzirom da je tokom posmatranog perioda ukupna proizvodnja električne energije smanjena, uvoz iste udvostručen a cijena na međunarodnom tržištu uvećana za 32,7%-(KWK Preis index).

glavnim trgovinskim blokovima, izvoz roba na tržište zemalja EU iznosio je 5,817 milijardi KM što predstavlja 71,9% ukupnog bh. izvoza i povećanje od 16,4%. S druge strane, izvoz na tržište zemalja CEFTA-e iznosio je 1,307 milijardi KM što predstavlja 16,1% ukupnog bh. robnog izvoza i uvećan je za 32% u odnosu na isti period prethodne godine. Posmatrano po glavnim trgovinskim partnerima, najznačajnija povećanja izvoza a samim tim i doprinosu ukupnom rastu izvoza registrirana su prilikom izvoza roba na tržišta Hrvatske 31,1% (3,3 p.p.), Srbije 37,3% (3,1 p.p.), Austrije 23,6% (1,9 p.p.), Slovenije 22,3% (1,9 p.p.), Crne Gore 48,3% (1,2 p.p.), Italije 9,4% (1,1 p.p.) i Njemačke 6,2% (1 p.p.).

Grafikon 4: Pregled kretanja vanjskotrgovinske robne razmjene u 2017. godini po kvartalima (stope rasta g/g)

Izvor: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine

Viši nivo ekonomске aktivnosti u zemlji, povećanje domaće tražnje i veći absorpcijski kapacitet privrede uz određeni utjecaj povećanja cijena glavnih uvoznih proizvoda kao što su nafta i naftni derivati bili su ključni generatori rasta uvoza u prvih 9 mjeseci 2017. godine. Tako je vrijednost uvoza roba u Bosni i Hercegovini u periodu januar-septembar 2017. godine iznosila 13,306 milijardi KM što predstavlja nominalno povećanje od 12,6%. Posmatrano po kvartalima registrirane stope rasta uvoza roba su iznosile K1: 12,8%, K2: 10,5% i K3: 14,8% u odnosu na isti kvartal prethodne godine. Posmatrano po proizvodima, ključna povećanja koja su dovela do povećanja uvoza registrirana su u okviru uvoza kamenog uglja i električne energije u okviru kojih je uvoz udvostručen a doprinos rastu uvoza iznosio (1,5 p.p) i (1,0 p.p). Pored ovih proizvoda povećanja su registrirana u okviru uvoza naftnih derivata 22,6% (1,2 p.p), motornih vozila 13,3% (0,9 p.p) i sirovog aluminijuma 48,7% (0,7 p.p). S druge strane, posmatrano po glavnim trgovinskim blokovima uvoz roba iz EU iznosio je 8,137 milijardi KM i što predstavlja povećanje od 10,9%, dok je uvoz iz zemalja CEFTA-e iznosio 1,692 milijardi KM i uvećan je za 11,9%. Posmatrano po zemljama povećanja uvoza su zabilježena prilikom uvoza iz Rusije 16,9%, Austrije 13%, Srbije 10,3%, Hrvatske 11,5%, Italije 9,3%, Kine 7,2% i Njemačke 4,1%.

U periodu januar-septembar 2017. godine bh. vanjskotrgovinski robni deficit iznosio je 5,211 milijardi KM što predstavlja nominalno povećanje od 5,3% u odnosu na isti period prethodne godine. Posmatrano po proizvodima najznačajnija povećanja a samim tim i doprinosi povećanju robnog deficitu su registrirana su u okviru uvoza kamenog uglja gdje je deficit udvostručen, nafte i naftnih derivata 25% i motornih vozila 12,7%. Posmatrano po zemljama, vrijedi istaći da su najznačajnija povećanja vanjskotrgovinskog robnog deficitu registrirana prilikom robne razmjene sa SAD gdje je deficit uvostručen, Danske gdje je došlo do značajnog povećanja istog, zatim Rusije i Italije oko 10% i Kine 6,4%. S druge strane, tokom posmatranog perioda značajnija smanjenja robnog deficitu registrirana su u okviru razmjene sa Hrvatskom 19,2%, Srbijom 9,5%, dok je robni deficit sa Austrijom i Crnom Gorom povećan za 53,6% odnosno 34,5%. Ukupna pokrivenost uvoza izvozom roba u Bosni i Hercegovini u periodu januar-septembar 2017. godine iznosila je 60,8% i u odnosu na isti period

prethodne godine poboljšana je za 2,7 p.p. Detaljniji pregled vanjskotrgovinske robne razmjene za prvih 9 mjeseci 2017. godine po HS klasifikaciji prikazan je u tabeli ispod:

Tabela 1: Pregled vanjskotrgovinske robne razmjene za period januar-septembar 2017. godine po HS klasifikaciji

Izvoz i uvoz dobara klasifikovanih prema harmonizovanom sistemu kodova (HS)	IZVOZ				UVOZ				DEFICIT										
	Jan_Sep_2016		Jan_Sep_2017		2017/2016 promjena %		Jan_Sep_2016		Jan_Sep_2017		2017/2016 promjena %		Jan_Sep_2016		Jan_Sep_2017		2017/2016 promjena %		Pokrivenost uvoza izvozom
	u mil KM	u mil KM	g/g	p.p.	u mil KM	u mil KM	g/g	p.p.	u mil KM	u mil KM	g/g	p.p.							
UKUPNO	6863	8095	17,9	17,9	11812	13306	12,6	12,6	-4949	-5211	5,3	5,3	60,8%						
1 ŽIVOTINJE I PROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PORJEKLA	110	117	6,4	0,1	343	365	6,3	0,18	-233	-247	6,3	0,30	32,2%						
2 PROIZVODI BILJNOG PORJEKLA	191	232	21,4	0,60	575	620	7,8	0,38	-383	-388	1,1	0,08	37,5%						
3 MASTI I ULJA ŽIVOTINJSKOG PORJEKLA I BILJNOG PREHRAMBENE	92	115	24,6	0,33	140	182	29,7	0,35	-48	-67	39,3	0,38	62,9%						
4 PRERAĐEVINE PROIZVODI MINERALNOG	268	275	2,5	0,10	1088	1133	4,1	0,38	-820	-858	4,6	0,77	24,2%						
5 PORJEKLA	504	741	47,0	3,45	1427	1909	33,8	4,09	-923	-1168	26,6	4,96	38,8%						
6 PROIZVODI HEMIJSKE INDUSTRIJE ILI SRODNIH PLASTIČNE MASE, GUMA I KAUČUK	535	696	30,0	2,34	1193	1244	4,3	0,44	-658	-548	-16,6	-2,21	55,9%						
7 KOŽA I KRZNO	236	267	12,8	0,44	801	870	8,7	0,59	-565	-604	6,9	0,79	30,6%						
8 DRVO I PROIZVODI OD DRVETA	108	153	41,8	0,66	342	367	7,2	0,21	-234	-213	-8,8	-0,41	41,8%						
9 CELULOZA, PAPIR I KARTON I	536	581	8,4	0,66	177	191	7,7	0,12	359	391	8,8	-0,64	304,7%						
10 NIJHOVI PROIZVODI TEKSTIL I TEKSTILNI	192	200	4,3	0,12	302	304	0,9	0,02	-110	-104	-5,1	-0,11	65,8%						
11 PROIZVODI OBUĆA, ŠEŠIRI, KAPE I SLUČNI	379	420	11,0	0,60	808	883	9,3	0,64	429	463	7,9	0,68	47,6%						
12 PROIZVODI	506	527	4,1	0,30	254	258	1,5	0,03	252	269	6,7	-0,34	204,3%						
13 PROIZVODI OD KAMENA, GIPSА, CEMENTA I SLUČNIH BISEKI, PLEMENITI METALI I	45	62	39,3	0,25	262	263	0,5	0,01	-217	-201	-7,5	-0,33	23,6%						
14 NIJHOVI PROIZVODI, DRAGO BAZNI METALI I PROIZVODI	10	9	-6,3	-0,01	10	13	20,2	0,02	-1	-4	300,0	0,05	71,2%						
15 OD BAZNIH METALA I PROIZVODI	1145	1442	26,0	4,33	1154	1427	23,7	2,31	-9	15	-261,3	-0,49	101,1%						
16 MAŠINE, APARATI, MEHANIČKI I ELEKTRIČNI TRANSPORTNA SREDSTVA I	785	955	21,7	2,48	1614	1857	15,1	2,06	-829	-902	8,8	1,47	51,4%						
17 NIJHOVI DUELOVI I PRIBOR SATOVI, MIERNI, MUZIČKI I	242	248	2,1	0,07	871	946	8,6	0,63	-628	-698	11,1	1,41	26,2%						
18 MEDICINSKI INSTRUMENTI ORUŽJE I MUNICIJA, NIJHOVI DUELOVI I PRIBOR	19	22	14,9	0,04	158	159	0,6	0,01	-139	-137	-1,4	-0,04	13,6%						
19 121 129 6,4 0,11 7 10 48,6 0,03 114 118 3,8 -0,09 1236,5%	121	129	6,4	0,11	7	10	48,6	0,03	114	118	3,8	-0,09	1236,5%						
20 RAZNI PROIZVODI	838	904	8,0	0,97	287	303	5,6	0,14	551	601	9,2	-1,02	298,4%						
21 UMJETNIČKA DJELA, KOLEKCIJONARSKI PREDMETI I	0	0	0,0	0,00	0	0	0,0	0,00	0	0	0	0,00	2700000,0%						
98 NERAZVRSTANO	0	0	0,0	0,00	0	0	0,0	0,00	0	0	0,0	0,00	0,0%						

Izvor: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine

1.2. Tržište rada

Broj zaposlenih lica u BiH u avgustu 2017. godine uvećan je za 2,2% u odnosu na avgust 2016. godine i iznosi 746,2 hiljada.⁸ S obzirom na to da je istovremeno broj nezaposlenih lica smanjen po znatno bržoj stopi, to je i ukupna radna snaga u BiH u posmatranom mjesecu smanjena 1,5% g/g. Iako su najveće stope rasta broja zaposlenih lica bile u područjima djelatnosti umjetnosti, zabave i rekreacije i ostalih uslužnih djelatnosti (g/g), najznačajniji doprinos rastu broja zaposlenih lica bio je u djelatnostima industrije, trgovine ali i hotela i restorana.⁹ Tako je u području prerađivačke industrije u

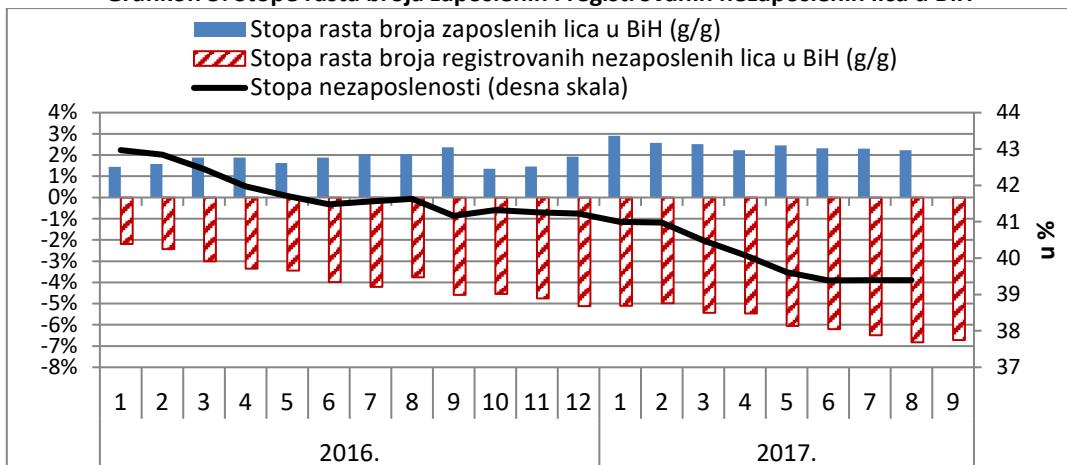
⁸ Privremeni podatak. Izvor: BHAS. Broj zaposlenih lica za mjesec septembar 2017. godine nije bio objavljen u periodu izrade Informacije.

⁹ Pomenute djelatnosti zajedno zapošljavaju gotovo 50% od ukupno zaposlenih u BiH.

avgustu 2017. godine broj zaposlenih lica uvećan za 5,2% g/g, djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane 5,8% g/g i djelatnosti trgovine na veliko i malo, popravke motornih vozila i motocikala 1,7% g/g.

Administrativna stopa nezaposlenosti u BiH u avgustu 2017. godine smanjena je za 2,2 p.p. u odnosu na isti mjesec prethodne godine i iznosi 39,4%.¹⁰ Broj registrovanih nezaposlenih lica nastavio se smanjivati u septembru (-6,7% g/g) i iznosi 480,4 hiljada.

Grafikon 5: Stope rasta broja zaposlenih i registrovanih nezaposlenih lica u BiH

Izvor: BHAS, entitetski zavodi za zapošljavanje, Zavod za zapošljavanje BD, DEP kalkulacije

Rast prosječne neto plate u BiH nastavljen je u avgustu 2017. godine.¹¹ Prosječna neto plata u BiH nominalno je uvećana 1,8% u odnosu na avgust 2016. godine i iznosi 858 KM. U posmatranom mjesecu rast neto plata bio je najveći u područjima djelatnosti stručnih, naučnih i tehničkih djelatnosti (16,7% g/g), administrativnih i pomoćnih uslužnih djelatnosti (11,4% g/g).

Prosječna penzija u BiH u septembru 2017. godine veća je za 0,3% u odnosu na septembar 2016. godine i iznosi 360 KM, dok je u odnosu na prethodni mjesec ostala nepromijenjena.¹² Ipak, realni rast prosječne penzije u BiH bio je negativan zbog inflacije. Najniže penzije u oba bh. entiteta ostale su nepromijenjene u odnosu na prethodni mjesec.¹³ Istovremeno, broj penzionera u BiH iznosio je 669,7 hiljada i veći je za 1% u odnosu na septembar 2016. godine.

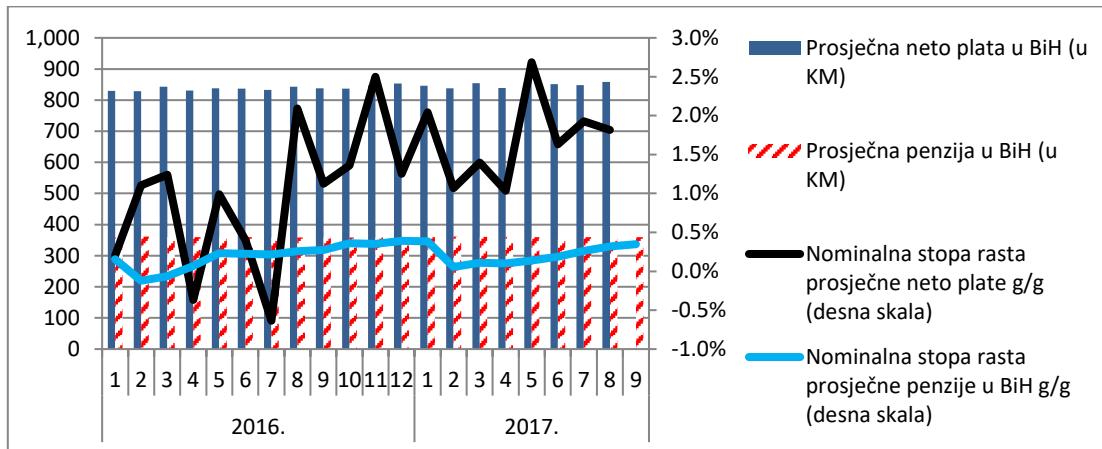
¹⁰ Stopa nezaposlenosti se odnosi na avgust jer podaci o broju zaposlenih za septembar nisu bili na raspolaganju u periodu izrade Informacije.

¹¹ Podaci o prosječnoj neto plati za septembar 2017. godine nisu bili dostupni u periodu izrade Informacije.

¹² Prosječna penzija u BiH je izračunata na osnovu prosječnih mjesecnih penzija ponderisanih udjelom ukupnog broja penzionera u svakom od bh. entiteta u ukupnom broju penzionera. Broj penzionera u BiH predstavlja zbir penzionera koji primaju penzije iz Zavoda za MIO/PIO FBiH i Fonda za PIO RS bez obzira na mjesto prebivališta.

¹³ Najniža penzija u FBiH iznosi 326,2 KM (odnosi se na 20. godina radnog staža), a u RS 174,4 KM (penzijski staž od 15. godina).

Grafikon 6: Prosječna neto plata i penzija u BiH

Izvor: BHAS, entitetski penzijski fondovi, DEP kalkulacije

2. Javne finansije

Za devet mjeseci, u BiH je ukupno prikupljeno oko 10,5 miliona KM javnih prihoda što je za 8,7% g/g više nego u istom periodu prethodne godine. Oko 49,6% od ukupno prikupljenih prihoda se odnosi na prihode od indirektnih poreza, dok se preostalih 50,4% odnosi na prihode prikupljene u nadležnosti entitetskih poreskih uprava.

2.1. Indirektni porezi u BiH

Naplaćeni prihodi. Septembar mjesec posmatrane godine je zanimljiv sa nekoliko stanovišta u poređenju sa prethodnim mjesecima iste godine. Uprkos nešto nižoj naplati bruto prihoda od indirektnih poreza u navedenom mjesecu, poredeći sa prethodnim mjesecima, po prvi put u ovoj godini dešava se smanjenje povrata sa JR UIO¹⁴, što se odrazilo da ukupno prikupljeni neto prihodi ostvare rast od 9,5%. Kumulativno, za period januar - septembar 2017. godine, prikupljeno je oko 5,2 milijarde KM bruto prihoda od indirektnih poreza (7,4% g/g). Ranije spomenuto smanjenje povrata sa JR UIO u septembru mjesecu je donekle usporilo rast povrata za posmatrani period (16,1% g/g). Pozitivan doprinos rastu prikupljenih prihoda dale su sve vrste prihoda, od čega je najznačajniji bio od PDV-a (3,8 p.p.), akciza (1,2 p.p.) i putarina (0,5 p.p.).

¹⁴ Na prvom grafikonu ispod tabele može se vidjeti udio povrata u ukupnim prihodima. Povrati sa JR od zadnjeg tromjesečja 2016. godine bilježe konstantan rast, sve do trećeg tromjesečja posmatrane godine, čime se i njihov udio u ukupnim prihodima značajno povećavao. Naravno, rast povrata direktno je uticao i na kretanje neto prihoda od indirektnih poreza.

Tabela 2: Naplata i raspodjela prihoda od indirektnih poreza (rast g/g u % ako nije drugačije naznačeno)

	struktura 2017	jan-sep 2016	jan-sep 2017	jul 2017	avg 2017	sep 2017
Bruto prihodi - prikupljeno	100,0	3,1	7,4	13,2	10,7	6,8
Povrati	17,8	-1,1	16,1	16,1	19,0	-8,5
Neto prihodi - prikupljeno	82,2	4,0	5,7	12,6	9,1	9,5
PDV	51,0	4,5	6,1	9,3	6,6	16,2
Carine	3,8	0,4	9,9	5,7	14,2	3,6
Akcize	21,6	2,0	4,3	18,1	11,3	-1,5
Putarine	5,4	11,4	8,0	12,6	10,0	-1,5
Ostali prihodi	0,3	-0,6	1,2	10,2	6,4	0,1
Neusklađeni prihodi	0,2	-8,3	-33,6
Raspoloživo za raspodjelu	100,0	3,0	7,6	12,5	24,7	6,6
Minimalne rezerve	18,1	-1,2	16,6	17,1	30,7	-4,7
Budžeti	81,9	3,9	5,8	11,5	23,5	8,6
Servisiranje vanjskog duga	12,8	24,2	39,0	95,2	3,8	62,0
FBiH	8,2	24,1	38,3	100,9	1,6	55,4
RS	4,6	25,0	39,8	85,9	8,0	71,2
BD	0,1	-13,9	85,5	54,5	13,1	211,0
Raspodjeljeno nakon servisiranja vanjskog duga	69,1	1,6	1,3	5,9	24,9	-2,6
Institucije BiH	10,7	0,3	-0,3	0,8	0,8	-3,8
FBiH	37,4	0,8	2,5	7,3	28,4	0,1
RS	18,5	3,7	-0,9	4,9	30,5	-8,0
BD	2,4	4,7	5,5	13,2	19,7	2,9

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH

Porez na dodatu vrijednost. U septembru mjesecu, po prvi put u tekućoj godini, prikupljeni neto prihodi po osnovu PDV-a su ostvarili dvocifreni rast (16,2% m/m). Rast prihoda od PDV-a rezultat je rasta uvoza roba u istom periodu. Za prvih devet mjeseci, u 2017. godini, po osnovu PDV-a prikupljeno je oko 2,7 milijardi KM neto prihoda što za 6,1% više nego u istom periodu prethodne godine. Prema poreskim prijavama, prihodi od PDV-a veći su za 4,0% g/g od čega su naplaćeni prihodi od PDV-a iz prometa domaćih roba i usluga manji za 25,2% g/g, dok su naplaćeni prihod od PDV-a pri uvozu viši su za 11,8% g/g¹⁵.

Akcize. Prihodi od akciza, tokom mjeseca septembra, ponovo bilježe smanjenje, što se odrazilo i na kumulativ perioda. Za devet mjeseci posmatrane godine, prikupljeno je oko 1,1 milijardi KM prihoda od akciza, što je 4,3% više nego u istom periodu prethodne godine. Akcize po osnovu domaćeg prometa roba bilježe smanjenje, dok su uvozne akcize ostvarile rast od 6,9% g/g. Najveći doprinos rastu prihoda od akciza dali su prihodi od akciza na uvozne duvanske prerađevine (3,8 p.p.).

Carine. Prihodi od carina kao i u ranije posmatranim periodima, bilježe stabilan rast (9,9% g/g). A ukupno prikupljeno prihoda od carina za period januar - septembar je bilo oko 197 miliona KM.

Grafikon 7: Udio povrata u bruto prihodima (u %)

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH

¹⁵ Podaci o naplaćenim PDV prihodima u domaćem prometu roba i usluga i pri uvozu roba su preuzeti iz PDV nacionalne prijave.

Putarine. Prihodi po osnovu putarina, u septembru mjesecu, takođe bilježe smanjenje. Tako je za prvih devet mjeseci prihoda od putarina prikupljeno za oko 8,0% g/g više, odnosno ukupno je prikupljeno oko 284 miliona KM neto prihoda.

Raspoređeni prihodi. Nakon izdvojenih 16,6% (g/g) više sredstava za isplatu povrata sa JR UIO (minimalne rezerve), za raspodjelu krajnjim korisnicima ostalo je neto prihoda u iznosu od oko 4,3 milijardi KM (5,8% g/g više). U septembru mjesecu ponovo je došlo do povećanja servisiranja vanjskog duga (62% g/g), čime je za servis vanjskog duga za prvih devet mjeseci potrošeno više za oko 39%. Kao rezultat toga, sredstva za finansiranje budžetskih izdataka krajnjih korisnika sa JR uvećana su za svega 1,3% g/g.

2.2. Prihodi od direktnih poreza, doprinosa i neporeskih prihoda u BiH

Za prvih devet mjeseci, 2017. godine, entitetske poreske uprave su ukupno prikupile oko 5,3 milijardi KM prihoda. Ovim su prihodi po osnovu direktnih poreza, doprinosa i drugih prihoda povećani za 9,9% g/g. U obje poreske uprave sve vrste prihoda bilježe pozitivne stope rasta (što se može vidjeti iz tabele ispod). Međutim, kao i kod prihoda od indirektnih poreza, i ovdje je kod pojedinih kategorija prihoda septembar mjesec zanimljiv. Odnosno, nakon pozitivnih stopa rasta tokom prethodnih mjeseci, pojedine kategorije u obje entitetske poreske uprave bilježe smanjenje.

Tabela 3: Prihodi od direktnih poreza, doprinosa, taksi, naknada i sl.

Naziv prihoda	FBiH jan-sep 2017		RS jan-sep 2017		BiH jan-sep 2017				
	miliona KM 2016	2017	rast u %	miliona KM 2016	2017	rast u %	miliona KM 2016	2017	rast u %
Direktni porezi	574,4	704,7	22,7	329,1	355,3	8,0	903,5	1.060,0	17,3
Porez na dohodak	269,6	297,8	10,5	159,3	172,9	8,5	428,9	470,7	9,7
Porez na dobit	178,1	278,1	56,1	145,6	153,0	5,1	323,7	431,1	33,2
Porezi građana	125,6	127,7	1,6	24,1	29,4	21,8	149,7	157,1	4,9
Ostali porezi	1,1	1,2	5,4	0,0	0,0	0,0	1,1	1,2	5,4
Takse, kazne i naknade	482,3	510,8	5,9	264,1	291,0	10,2	746,4	801,7	7,4
Doprinosi	2.178,9	2.350,6	7,9	996,8	1.090,9	9,4	3.175,7	3.441,4	8,4
PI/O	1.201,1	1.300,9	8,3	556,6	587,4	5,5	1.757,8	1.888,3	7,4
Zdravstvo	877,8	942,1	7,3	366,8	425,4	16,0	1.244,6	1.367,4	9,9
Nezaposleni	99,9	107,6	7,7	28,3	29,9	5,9	128,2	137,6	7,3
Dječja zaštita	0,0	0,0	-	42,0	44,4	5,8	42,0	44,4	5,8
Zapošljavanje invalida	0,0	0,0	-	3,2	3,6	14,1	3,2	3,6	14,1
UKUPNO	3.235,6	3.566,0	10,2	1.590,0	1.737,1	9,2	4.825,6	5.303,1	9,9

Izvor: Poreska uprava RS i Poreska uprava FBiH

Direktni porezi. Po osnovu direktnih poreza, ukupno je prikupljeno preko 1 milijarde KM prihoda (17,3% g/g više). I dalje, vodeće kategorije direktnih poreza su porez na dohodak i porez na dobit. Kod poreza na dohodak najznačajniji su porez na dohodak fizičkih lica od samostalne i porez na dohodak od nesamostalne djelatnosti. Po ovom osnovu prikupljeno je oko 471 milion KM (9,7% više). Po osnovu poreza na dobit je prikupljeno oko 431 milion KM (više za 33,2%). Najznačajni rast u kategoriji poreza na dobit ostvaren je zahvaljujući porezu na dobit preduzeća, porezu na dobit pravnih lica iz oblasti igara na sreću, porezu na dobit banaka i mikrokreditnih organizacija. Kod poreza na dohodak najznačajniji su porez na dohodak fizičkih lica od samostalne i nesamostalne djelatnosti. Prihodi od poreza na dobit, a koje je prikupila PU RS, u septembru mjesecu su zabilježili smanjenje (4,7%)

Prihodi od doprinosa. Po osnovu doprinosa u posmatranom periodu ukupno je prikupljeno oko 3,4 milijardi KM, ili 8,4 % više nego u istom periodu prethodne godine. Pojedinačne kategorije prihoda od

doprinosa, kao i stope njihovog rasta, mogu se vidjeti iz tabele iznad. Prihodi od doprinosa, a koje je prikupila PU FBiH u septembru mjesecu su rasli stopom manjom od 1%, što nije bio slučaj sa prethodnim mjesecima. Ovo je na neki način rezultat mjera PU FBiH, koje sprovodi ista, a u cilju zaštite od stvaranja novih ili povećanja postojećih dugovanja javnih preduzeća. Mjere su usmjerene na to da se zaustavi isplata plata bez istovremene uplate poreza i doprinosa.

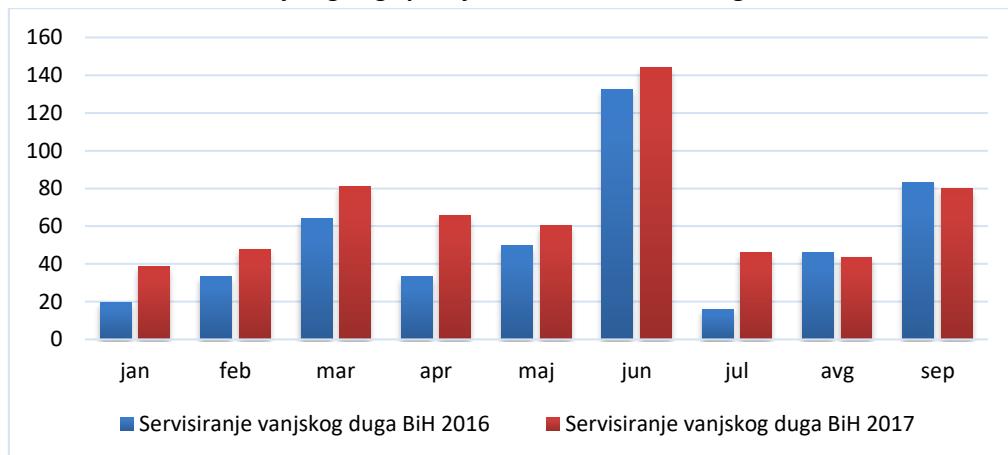
Ostali prihodi. Po osnovu taksi, kazni i naknada u posmatranom periodu prikupljeno je oko 802 miliona KM (7,4% g/g). Kod ove grupe prihoda najveći rast je ostvaren kod naknada i taksi (naknada za korištenje šuma, naknada za korišćenje mineralnih voda, priređivanje igara na sreću, različite administrativne takse). Tokom septembra mjeseca po osnovu ovih prihoda PU FBiH je prikupila za oko 5,4% manje prihoda. Navedeno smanjenje najvećim dijelom je rezultat smanjenja prihoda od posebnih naknada. Takođe, na smanjenje su se odrazili i smanjenje prihoda od taksi i naknada.

Naravno, rast prihoda iz nadležnosti poreskih uprava je jednim dijelom rezultat stalno prisutnih inspekcijskih nadzora, a u svrhu borbe protiv rada na crno.

2.3. Servis vanjskog duga

U prvih devet mjeseci 2017. godine, servisirano je oko 607 miliona KM vanjskog duga, što je za oko 129 miliona KM ili 27,1% više nego u istom periodu prethodne godine. Na servis glavnice je utrošeno oko 522 miliona KM (129 miliona KM ili 32,9% više). Takođe, u istom periodu, na servis kamata i bankarskih troškova utrošeno je oko 85 miliona, isto kao i u istom periodu prethodne godine.

Grafikon 8: Servis vanjskog duga po mjesecima u 2016. i 2017. godini u milionima KM

Izvor: Centralna banka BiH

Kao i u ranijim periodima, najveći dio servisiranih obaveza se odnosi na servis duga prema MMF-u.

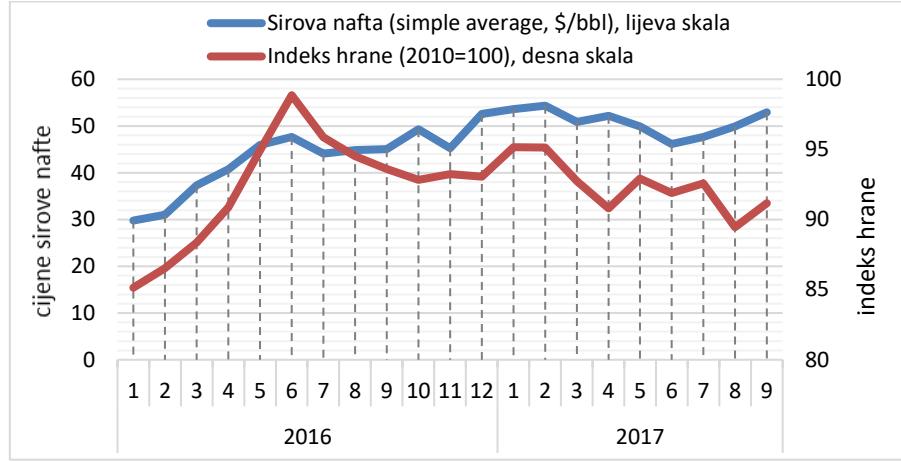
3. Cijene, monetarni i finansijski sektor

3.1. Cijene

Na svjetskom tržištu energetika zabilježen je rast cijena sirove nafte u septembru 2017. godine od 17,6% u odnosu na isti mjesec prethodne godine i iznosi 53\$/barelu.¹⁶ Pored toga, cijena prirodnog gasa u Evropi takođe bilježi porast od 30,9% g/g. Iako je indeks hrane u svijetu je u septembru 2017. godine bio nešto veći u odnosu na prethodni mjesec, manji je (-2,6%) u odnosu na isti mjesec prethodne godine. Kretanje cijena sirove nafte i indeksa hrane predstavljeno je na grafikonu ispod.

¹⁶ Izvor: Svjetska banka, Commodity price data (crude oil, average).

Grafikon 9: Cijene sirove nafte i indeks hrane na svjetskom tržištu

Izvor: Svjetska banka, commodity price data

U BiH je u periodu I-IX 2017. godine zabilježen rast inflacije od 1,1% u odnosu na isti period prethodne godine. Posmatrano po odjelicima CPI indeksa najveći doprinos rastu inflacije bio je u odjelicima prevoza (6,3% g/g) i alkoholnih pića i duvana (4,9% g/g). Rast cijena sirove nafte (goriva) determinisao je rast cijena u odjeljku prevoza, a usklađivanje akciza na cigarete i duvan značajno je uticalo na rast cijena u odjeljku alkoholnih pića i duvana.¹⁷ Pored pomenutih odjeljaka, na rast inflacije u periodu I-IX 2017. godine uticalo je i povećanje cijena u odjeljku hrane i bezalkoholnih pića (0,7% g/g). Iako je stopa rasta cijena u pomenutom odjeljku bila skromna, zbog velikog udjela u CPI indeksu imala je uticaj na inflaciju u BiH. Kretanje indeksa potrošačkih cijena u ostalim odjelicima predstavljeno je u tabeli ispod.

Tabela 4: Indeks potrošačkih cijena u BiH

	I-IX 2017. I-IX 2016.	IX 2017. IX 2016.
00 Ukupan indeks	101,1	101,5
01 Hrana i bezalkoholna pića	100,7	102,1
02 Alkoholna pića i duvan	104,9	106,2
03 Odjeća i obuća	91,8	92,4
04 Stanovanje, voda, el. energija, plin i dr. energetici	101,3	101,5
05 Namještaj, kućni uređaji i redovno održavanje kuće	98,8	99,4
06 Zdravstvo	100,7	101,5
07 Prevoz	106,3	104,0
08 Komunikacije	100,9	100,4
09 Rekreacija i kultura	101,1	101,3
10 Obrazovanje	100,8	100,4
11 Restorani i hoteli	100,4	100,3
12 Ostala dobra i usluge	99,6	99,7

Izvor: BHAS

3.2. Monetarni sektor

Ukupna novčana masa za devet mjeseci 2017. godine iznosila je 21,6 mlrd. KM što je za 9,9% više u odnosu na isto razdoblje prošle godine. Najveći doprinos rastu novčane mase dali su prenosivi depoziti u domaćoj valuti (5,1 postotni bod), a zatim slijede ostali depoziti u domaćoj valuti (1,8 p.b.), gotovina

¹⁷ Povećanje akciza na duvan i cigarete u 2017. godini. Detaljnije o iznosu akciza u Informaciji za januar 2017. godine.

izvan banaka (1,3 p.b.), prenosivi depoziti u inozemnoj valuti (1,2 p.b.) te ostali depoziti u inozemnoj valuti (0,5 p.b.).

Tabela 5: Kretanje novčane mase (I - IX 2017. godine)

Opis	Gotovina izvan banaka	Prenosivi depoziti u domaćoj valuti	M1	Ostali depoziti u domaćoj valuti	Prenosivi depoziti u inozemnoj valuti	Ostali depoziti u inozemnoj valuti	QM	M2
		1		2	3=1+2	4	5	6
Stanje u mil. KM	3.617	6.644	10.260	4.058	1.734	5.564	11.357	21.618
Stopa rasta g/g	7,6%	17,9%	14,0%	9,5%	15,3%	1,9%	6,4%	9,9%

Izvor: CBBiH

U isto vrijeme pričuvni novac iznosio je 9,0 mlrd. KM što je za 9,5% više u odnosu na devet mjeseci 2016. godine. Novčani multiplikator neznatno je brži u odnosu na isto razdoblje prošle godine i iznosio je 2,4149.

Tabela 6: Kretanje pričuvnog novca (I – IX 2017. godine)

Opis	Gotovina izvan monetarnih vlasti	Depoziti banaka kod monetarnih vlasti	Prenosivi depoziti drugih domaćih sektora kod monetarnih vlasti	Pričuvni novac (M0)
	1	2	3	4=1+2+3
Stanje u mil. KM	4.334	4.544	74	8.952
Stopa rasta g/g	8,7%	9,2%	137,5%	9,5%

Izvor: CBBiH

Prosječan saldo na računu obveznih pričuva za devet mjeseci 2017. godine iznosio je 4,5 mlrd. KM, od čega se na prosječne obvezne pričuve odnosilo 47,9%, a na višak iznad obvezne pričuve 52,1%. Nastavljen je ubrzan godišnji rast iznosa na računu obveznih pričuva iz razloga što su i prosječne obvezne pričuve i višak iznad obveznih pričuva nastavili pozitivan rast iz prethodnog mjeseca.

Tabela 7: Prosječne obvezne pričuve (I – IX 2017. godine)

Opis	Osnovica za obračun obvezne pričuve	Prosječne obvezne pričuve	Prosječan saldo računa obveznih pričuva kod CBBiH	Višak iznad obvezne pričuve	Prosječna stopa obvezne pričuve	Implicitna stopa obvezne pričuve
	1	2	3	4=3-2	5=2/1	6=4/1
Stanje u mil. KM	21.786	2.179	4.548	2.370	10,0%	20,9%
Stopa rasta g/g	10,4%	10,4%	11,4%	12,4%	-	-

Izvor: CBBiH

Bruto devizne pričuve za devet mjeseci tekuće godine iznosile su 10,2 mlrd. KM i poredeći g/g zabilježen je rast od 8,0%. Struktura deviznih pričuva nije se bitnije mijenjala u odnosu na prethodna razdoblja. I dalje najveće učešće imaju investicije u vrijednosne papire. Detaljan pregled strukture bruto deviznih pričuva dan je u tabeli ispod.

Iznos bruto deviznih pričuva bio je dovoljan za financiranje 7,1 mjeseci uvoza roba i usluga. Također, pokrivenost pričuvnog novca deviznim pričuvama iznosila je 113,9% čime su zadovoljeni uvjeti valutnog odbora.

Tabela 8: Stanje deviznih pričuva za razdoblje od I – IX 2017. godine

Opis	Zlato	Držanje SDR	Inozemna valuta u trezoru CBBiH	Depoziti kod nerezidentnih banaka	Ostalo	Investicije u vrijednosne papire	Ukupno
	1	2	3	4	5	6	7=1+...+6
Stanje u mil. KM	203	1	218	2.569	0	7.208	10.200
Učešće u ukupnom	2,0%	0,0%	2,1%	25,2%	0,0%	70,7%	100,0%
Stopa rasta g/g	-7,6%	-50,6%	39,7%	-12,7%	-	17,7%	8,0%

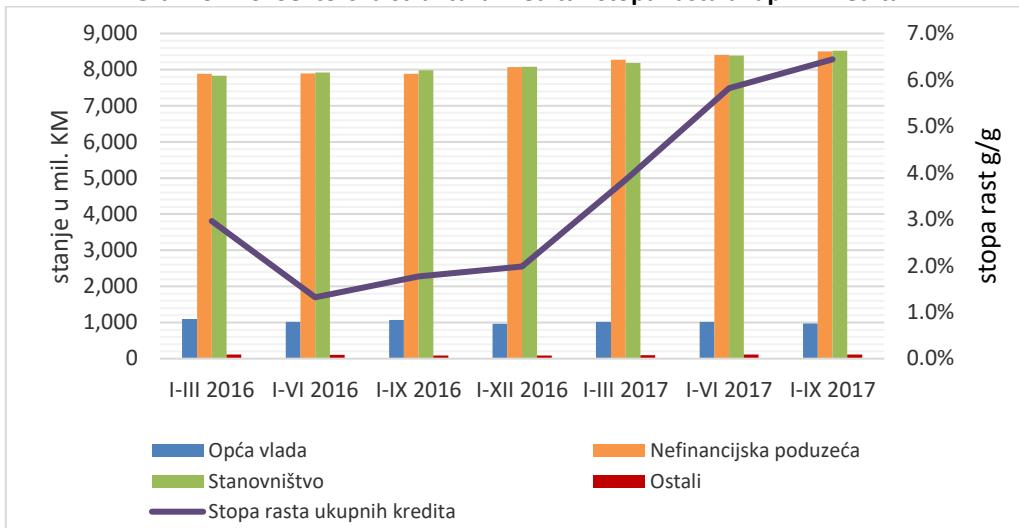
Izvor: CBBiH

3.3. Bankarski sektor¹⁸

Stanje ukupnih kredita na kraju devet mjeseci 2017. godine iznosilo je 18,1 mlrd. KM i povećano je za 6,4% u odnosu na isto razdoblje prošle godine. Brži godišnji rast ukupnih kredita u odnosu na prethodnu godinu rezultat je bržeg rasta kredita plasiranih nefinancijskim poduzećima i kredita plasiranih sektoru stanovništva. Krediti dani ovim dvama sektorima čine 94,0% ukupno plasiranih kredita banaka u BiH. S druge strane, krediti plasirani sektoru opće vlade bilježe negativan godišnji rast od veljače 2016. godine, a najvjerojatniji razlog su bolji uvjeti zaduživanja plasiranjem obveznica i trezorskih zapisa.

¹⁸ Sektor nefinancijskih poduzeća čine nefinancijska javna i privatna poduzeća. Sektor opće vlade čine sve razine vlada u BiH. Za potrebe izrade Informacije ostali sektor čine: ostale finansijske institucije, neprofitne organizacije i ostali, jer pojedinačno, ovi sektori imaju malo učešće u ukupnim depozitima, odnosno ukupnim kreditima.

Grafikon 10: Sektorska struktura kredita i stopa rasta ukupnih kredita

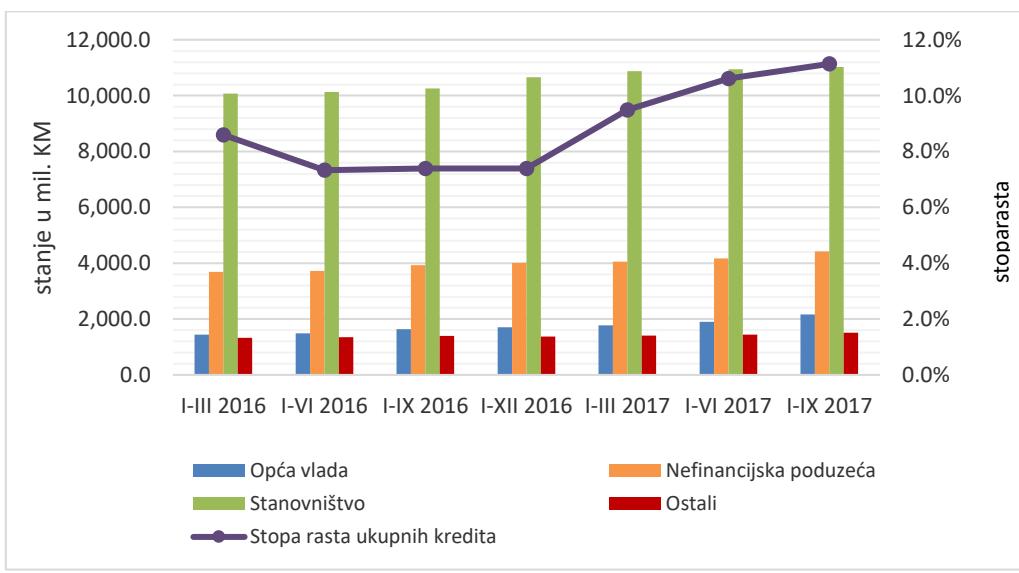

Izvor: CBBiH

Stanje ukupnih depozita povećalo se za 11,1% g/g te je na kraju devet mjeseci 2017. godine iznosilo 19,1 mlrd. KM. Stabilan rast ukupnih depozita na računima bh. banaka rezultat je prvenstveno rasta depozita stanovništva koji čine 57,6% ukupnih depozita. S jedne strane ovo ukazuje da bh. banke uživaju veliko povjerenje sektora stanovništva, a s druge strane ovo na manjak izbora za investiranje malih novčanih iznosa u BiH.

Pored sektora stanovništva, i sektori opće vlade, nefinancijskih poduzeća te ostali bilježe pozitivna godišnja kretanja što je i prikazano na grafikonu ispod.

Grafikon 11: Sektorska struktura depozita i stopa rast ukupnih depozita

Izvor: CBBiH

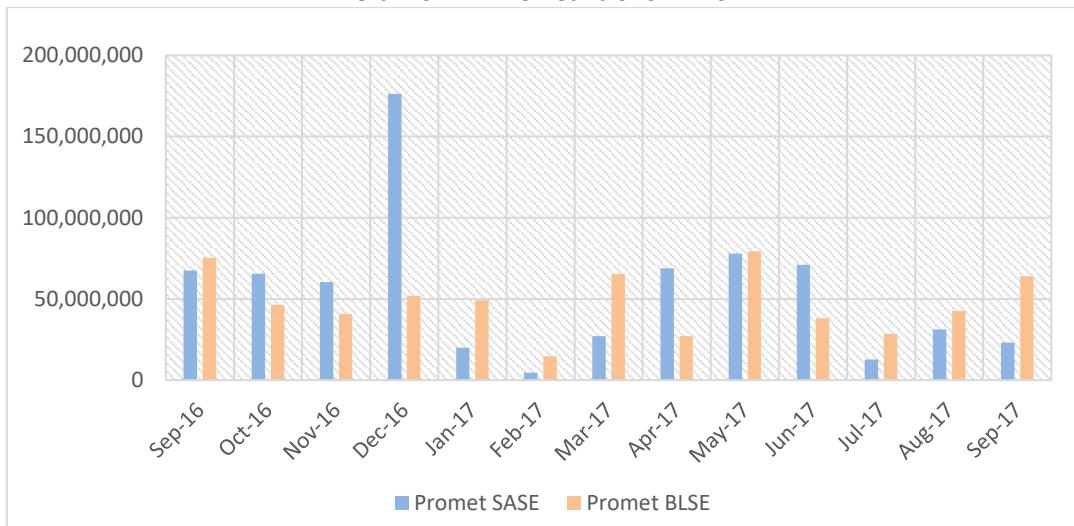
3.4. Berze u BiH

U mjesecu septembru na SASE je promet iznosio 23,1 mil. KM što iznosi 27% prometa i manji je 65,7% g/g. Putem javne emisije obveznica KS prikupljeno je 8,03 mil. KM.

Tabela 9: Promet (u KM) na SASE i BLSE u septembru 2017.godine

Mjesec	SASE	BLSE	UKUPNO
Sep-15	129.558.290	42.780.996	172.339.286
Sep-16	67.443.233	75.394.541	142.837.774
Sep-17	23.108.304	63.855.190	86.963.493

Izvor: SASE i BLSE

Grafikon 12: Promet na SASE i BLSE

Izvor: SASE

Ukupan promet na SASE u prva tri kvartala 2017. god. je iznosio 336,47 mil. KM i ostvario je pad od 25,7% u odnosu na isti period prošle godine, dok je u odnosu na isti period 2015. god. taj pad još veći i iznosi 61%. U prvih devet mjeseci je putem primarne emisije obveznica i trezorskih zapisa prikupljeno 178,64 mil. KM što predstavlja pad od 25,5% g/g. Učešće u ukupnom prometu oko 53% je otprilike isto kao i u istom periodu u prošloj godini.

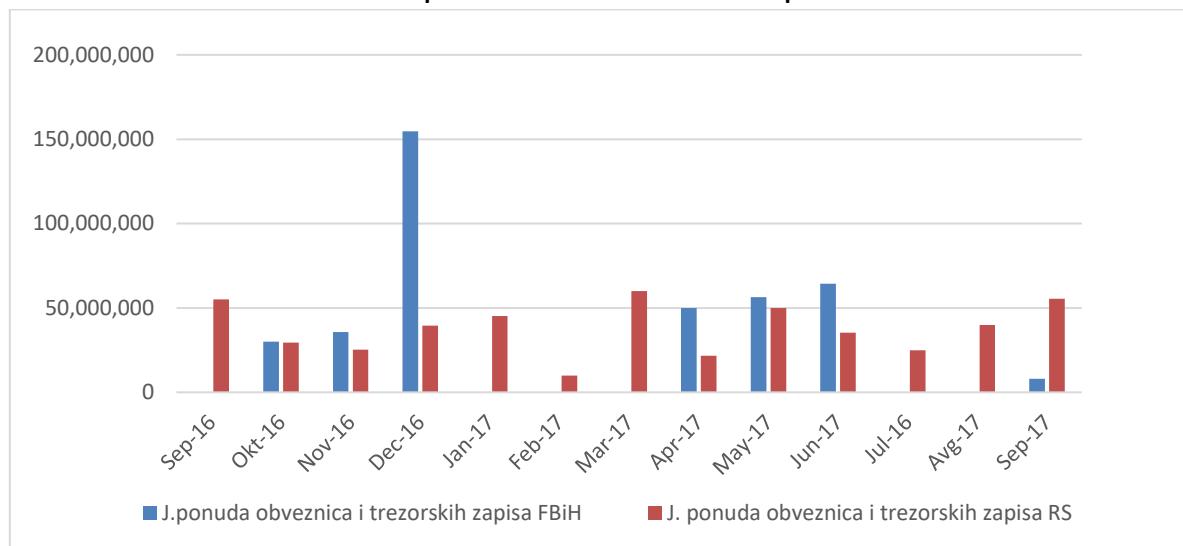
Tabela 10: Promet (u KM) na SASE i BLSE u u prva tri kvartala 2017. godine

Mjesec	SASE	BLSE	UKUPNO
1K+2K+3K2015	868.951.709	396.411.135	1.265.362.844
1K+2K+3K2016	453.104.940	486.159.741	939.264.681
1K+2K+3K2017	336.475.347	408.785.584	745.260.931

Izvor: SASE i BLSE

Za razliku od sarajevske berze na banjalučkoj berzi u mjesecu septembru je javnom emisijom obveznica i trezorskih zapisa sakupljeno 55,41 mil. KM. Redovan promet bez javne ponude obveznica i trezorskih zapisa je iznosio svega 8,4 mil. KM što iznosi svega 13,2% ukupnog prometa. Time je na BLSE ukupan promet iznosio 63,8 mil. KM ostvarivši pad prometa od 15,3% g/g uz učešće u ukupnom prometu u BiH od 73%. Gledajući ukupan promet u prva tri kvartala na BLSE je ostvaren promet u iznosu od 408,78 mil. KM uz pad od 15,9% g/g. Primarnom emisijom obveznica i trezorskih zapisa u prvih devet mjeseci je prikupljeno 342,35 mil. KM tj. 8,5% manje nego u istom periodu prošle godine i ujedno prestavlja 84% ukupnog prometa na BLSE u promatranom periodu.

Grafikon 13: Javna ponuda obveznica i trezorskih zapisa na SASE i BLSE

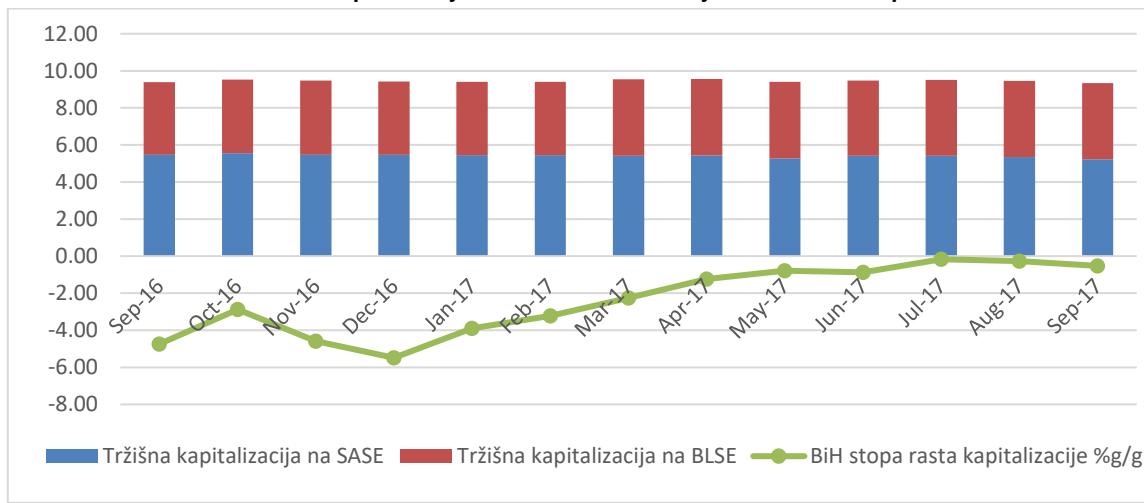

Izvor: SASE i BLSE

Ukupan promet na obje berze u mjesecu septembru 2017. godine je iznosio svega 86,96 mil. KM uz pad stope rasta 39,1% g/g. Vrijednost ukupnog prometa u prva tri kvartala je iznosila 745,26 mil. KM uz pad na godišnjem nivou od 20,6%. Od ovoga iznosa 45% je ostvario promet SASE a 55% promet na BLSE od ukupnog prometa. Primarnom emisijom obveznica i trezorskih zapisa je prikupljeno ukupno oko 521 mil. KM što je manje za 15,1% u odnosu na isti period u prošloj godini.

U mjesecu septembru kapitalizacija na SASE je iznosila 5,23 mlrd. KM uz pad od 4,4% g/g dok je kapitalizacija na BLSE u istom mjesecu iznosila 4,11 mlrd. KM uz rast od 4,8 % g/g. Odnos vrijednosti kapitalizacije na SASE i BLSE je 56% prema 44%. Vrijednost ukupne kapitalizacije na SASE i BLSE na kraju mjeseca sempembra iznosi 9,34 mlrd. uz minimalan pad od 0,5% g/g.

Grafikon 14: Kapitalizacija na SASE i BLSE u milijardama KM i stopa rasta

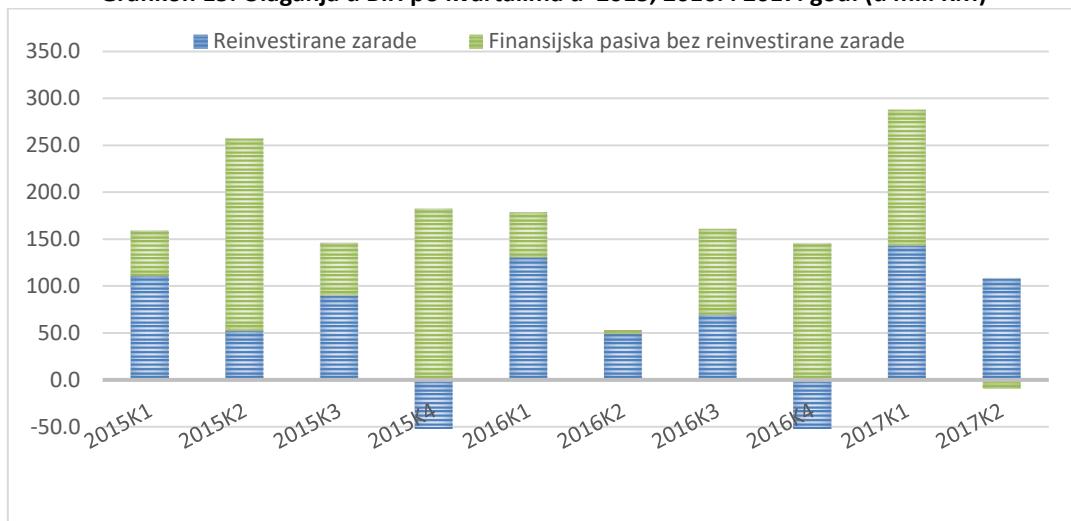
Izvor: SASE i BLSE

4. Strane direktne investicije

U vrijeme pisanja Informacije nisu bili dostupni novi podaci za tri kvartala 2017. godine.

Prema posljednjim podacima CBBiH u platnom bilansu za pola godine ukupna strana ulaganja su iznosila 386,7 mil. KM (neto finansijska pasiva). Time su ukupna SDU za prvih pola godine veća za 66,8% u odnosu na isti period prošle godine. Obećavajuće zvuči i da su reinvestirane zarade smanjile svoj udio u ukupnim ulaganjima sa 77,6%, koliko su iznosile u istom periodu prošle godine, na 65% (251,2 mil. KM).

Grafikon 15: Ulaganja u BiH po kvartalima u 2015., 2016. i 2017. god. (u mil. KM)

Izvor: CBBiH

Tabela 11: SDI po kvartalima u 2013., 2014., 2015., 2016. i 2017. godini

U milionima KM	K1	K2	K3	K4	K1-K4
2013	333,2	182,7	2,1	-50,5	467,6
2014	263,5	215,4	134,6	185,0	798,5
2015	159,3	257,1	146,0	91,4	653,8
2016	178,7	53,2	160,9	89,5	482,2
2017	288,0	98,8			

Izvor: CBBiH

Prema najnovijoj ocjeni (08.09.2017. godine) agencija za ocjenu kreditnog rejtinga Standard & Poor's potvrdila Bosni i Hercegovini suvereni kreditni rejting B sa stabilnim izgledima, dok je u februaru 2016. agencija Moody's Investors Service potvrdila Bosni i Hercegovini suvereni kreditni rejting „B3 sa stabilnim izgledima”.